

Клаўдыйя Маркс

www.kamunikat.org

Мэбліроўка

Мы пазнаёміліся ў суботу. Я ведаю гэта так да-
кладна, таму што аўкцыён па продажы антыквары-
яту, дзе мы і сустрэліся, звычайна ладзіцца па су-
ботах. Я вырашыў купіць францускі падлогавы
гадзіннік колеру грэцкага арэха з цыфэрблатам з
белага фарфору. Быў такі ж па велічыні і насычен-
ны гадзіннік, які прыцягнуў некалькі патэнцыяль-
ных пакупнікоў. Але адзін чалавек упартая перабіваў
маю цану і ўрэшце застаўся з пакупкай.

Пасля я пашкадаваў, што дазволіў гэтаму гадзінь-
ніку праслызнуць паўз мяне. Раззлаваны, я пакінуў
аўкцыён. На месцы паркоўкі зноў сутыкнуўся з tym
чалавекам. Я прапанаваў яму купіць гадзіннік, калі
так здарыцца, што той яму станецца не даспадобы.
Ён занатаваў мой адрес.

Праз некалькі дзён ён ужо стаяў каля маіх дзвя-
рэй. Сказаў, што гатовы перапрадаць мне гадзіннік.
Ён быў у машыне, і мы адразу ж накіраваліся за ім.
Зь вялікім задавальненнем я паставіў францускі
падлогавы гадзіннік у кут, даўно дзеля гэтага за-
рэзэрваваны.

Зразумела, я запрасіў яго да сябе. Ён прадста-
віўся як Франак. Мы сядзелі ў гасьцёўні і пілі
каву. Я адзначыў, што ён таксама, як і я, паклаў

тры кавалачкі цукру ў каву. Мы размаўлялі пра гадзіннік, пра ягоны кошт і паходжаньне. Ён сказаў, што ў маёй кватэры гадзіннік выглядае значна лепей, чым у яго, дзе займаў занадта шмат месца. Потым пачаў распытваць пра мэблю ў кватэры. Я вельмі ганарыўся сваёй калекцыяй. Аднойчы да мяне прыходзіў фатограф з прэстыжнага часопісу, прысьвежанага інтэр'ерам, каб зрабіць фатаздымкі. Я расказваў аб усім вельмі падрабязна, а ён слухаў зацікаўлена. Я падумаў, што ён, магчыма, быў гандляром. Кім бы ён ні быў, але мяне цешыла, што знайшоўся хтосьці, хто, здавалася, падзяляў мой інтарэс.

Я паказаў яму ўсё. Чым больш я паказваў, тым больш маўклівым ён рабіўся. Напрыканцы я запытаў, ці не стаміў яго, але ён прамаўчаў. Ён быў занадта ашаломлены, каб штосьці казаць. Пазней толькі патлумачыў, што ўражаны мной як чалавекам, які змог цалкам прысьвяціць сябе такому грандыёзнаму праекту. Было адно некалькі калекцыянэраў, сказаў ён, у якіх атрымалася сабраць такую ж аўтэнтычную мэблю ў поўным камплексе. Ён захапляўся мной. Яму было дзіўна бачыць чалавека, які ўжо скончыў справу свайго жыцця. Яго камэнтар усхваляваў мяне, і я зъмяніў тэму нашай размовы. Праз паўгадзіны мы разьвіталіся. Ён даў мне сваю візытоўку і паціснуў руку.

Я разважаў над tym, што сказаў Франак. Апошня дваццаць пяць гадоў я прысьвяціў мэблі, якая

стаяла ў маёй кватэры. Дваццаць пяць гадоў! Мой ванны пакой, напрыклад, быў абсталіваны даска-нала. Мне заўжды падабалася там знаходзіцца. Я зайшоў туды і няўпэўнена агледзеўся. Усё тут вы-глядала, як у каталёгу. Я працягнуў сваё падарожжа далей – у спальню, на кухню, у гасыцёўню. Раней я заўсёды любаваўся гэтымі высокімі вітражнымі вокнамі з паўлінамі на каляровым шкле. А цяпер стаяў перад імі без усялякага захаплення.

У той самы вечар я пазваніў сваёй былой жонцы. Я расказаў пра падлогавы гадзіннік і пра тое, што цяпер мне ўжо болей нічога не патрэбна. Ганна змоўкла. Потым запыталася, што я зьбіраюся рабіць далей, і я адказаў, што ня ведаю. У мяне не было сяброў, каб парайцца. Я ня меў на іх часу. Тады трэба завесыці сяброў, сказала яна, напрыклад таго, хто прадаў табе гадзіннік, як яго там зваць, Франак? Ён, бадай, зможа зразумець цябе. Сказаўшы гэта, яна гучна зас্মяялася, нібы зразумець мяне было чымсьці немагчымым. І я яму пазваніў. Мы дамовіліся сустрэцца зноў.

Франак мяне зразумеў. Я не памятаю, хто сказаў гэта першым, але ў размове прагучала слова: пра-даць. Продаць усё. Гэтая думка была настолькі не-верагоднай, што я ледзьве ня страціў прытомнасць. Але потым супакоіўся. Я разумны чалавек. Іншага выйсьця не было. Далей заставацца ў гэтай кватэры было немагчыма. Яна зможа існаваць і без мяне, пэўна, так яно будзе нават і лепей, таму што ніхто

тады не парушыць парадак і не наробіць якойсьці бяды крохкім і далікатным рэчам. Франак сказаў, што я павінен усё добра ўзважыць і не съпяшацца з рашэннем. Перадусім трэба паспаць некалькі начэй з думкамі пра тое, што мае адбыцца. Нягледзячы на ўсе гэтыя парады, маё рашэнне пазбавіцца калекцыі было канчатковым.

Спаў я дрэнна і прачнуўся ў неверагоднай паніцы. Мне сънілася, што фарфор разбіўся, а карціны трапілі ў рукі злыдняў, якія зусім іх не разумелі. У гэту ж ноч я зьняў першыя карціны са съцяны. Я паставіў іх у куток і накрыў кавалкам палатна. Потым зноў прылёг і толькі тады змог спакойна заснуць.

Ганна сказала, што калі рэчы выклікаюць такія праблемы, дык не існуе іншага выйсьця, як толькі пазбавіцца ад усяго адразу. Франак, якога я цяпер бачыў значна часцей, з гэтым не зусім пагаджаўся. Ён быў гатовы контактаваць з рознымі гандлярамі і арганізоўваць распрадажу па частках. Так склалася, што сам я ня мог шукаць гандляроў ці пакупнікоў і весьці перамовы аб цэнах. Таму быў удзячны лёсу, што ў мяне завёўся гэткі бескарыслівы сябра, як Франак. Безумоўна, ён ня мог гарантаваць мне найвышэйшыя цэны ці найлепшых пакупнікоў. Але гэта мяне не турбавала. Галоўнае, каб рэчы адсюль сыходзілі. Я замовіў вялікія кардонкі ў адпаведнай фірме і пачаў пакаваць дробныя рэчы.

Неўзабаве першыя кардонкі мы асьцярожна зьнесылі на падворак. У наступныя выхадныя Франак прадаў сёе-тое і прынёс мне канвэрт з грашым. Я ўзяў новыя кардонкі і яшчэ запакаваў карцінаў. Так яно ўсё і працягвалася. Я цешыўся з кожнай магчымасці перадаваць яму ўсё больш і больш кардонак. Жыцьцё ў кватэры становілася прыкметна вальнейшым. Я зноў узяўся за справы, хадзіў сярод пакояў і не сутыкаўся з крэсламі, да таго ж пазбавіўся патрэбы хаваць карціны ад сонечнага съятла. Карацей, я мог там проста жыць.

Неяк, якраз калі мы пакаваліся, зъявілася мая былая жонка. Яна ня часта да мяне заходзіла, бо звычайна гэта мяне раздражняла. Я пазнаёміў яе з маім новым сябрам і працягваў працаваць. Яна дапамагла. Жонка ўзяла сабе невялічкую статуэтку, якая ёй заўжды падабалася. Потым яны пакінулі мяне аднаго. Яны жылі ў адным канцы горада і паехалі разам.

Пустыя месцы, дзе стаяла мэбля, выглядалі, як чорныя дзіры. Вітражы з паўлінамі былі замененыя на звычайнае шкло. Гэта было сумнае развітанье. Нават Ганна адгаворвала мяне, каб прадаць яшчэ што-небудзь. Але я не паддаўся на ўгаворы і ўпарты працягваў пакаваць свае кардонкі. Гэта было як у сyne. Калі зноў прыйшоў Франак, каля дзвіярэй яго ўжо чакалі чарговыя скрынкі.

Я ўзяў грошы, не такія вялікія, як спадзяваўся, але інтарэс да маёй калекцыі быў ня надта велькі. Я мог толькі меркаваць, колькі часу і сілы патраціў Франак, каб мне дапамагчы. Нарэшце я паверыў, што такія бескарысьлівыя людзі існуюць насамрэч. Шкада, што іх не было тады, калі я пачынаў сваё жыцьцё.

У кастрычніку я ўпершыню пачаў заўважаць недахоп сярод маіх асабістых рэчаў, якія не выстаўляліся на продаж. Не знайшлася адна кніга, кудысьці зьнікла шклянка для зубных шчотак – я не памятаў, каб каму іх аддаваў. Але галоўнае – не хапала папераў у справаздачы аб выніках продажу маіх рэчаў. Францускі падлогавы гадзіннік мусіў быць прададзены калекцыянэру, аднак чэка абліце я не знайшоў. Я ўпарадковаў усе свае паперы і пачаў правяраць сьпіс выстаўленага на продаж, але, напэўна, сёе-тое прапусьціў, бо мне ўвесь час не хапала некаторых даведак аб рэчах, якія я памятаў, што пакаваў у скрынкі. У сьнежні ў мяне застаўся толькі ложак ды лямпа, каб чытаць. У астатнім кватэра была пустой. Нават абіўка дзвіярэй была прададзеная. Гэтак не магло бясконца працягвацца. Я пазваніў Франаку.

Ён вельмі здзівіўся, калі пачуў мае скаргі. Ён нагадаў, што адгаворваў мяне ўсё прадаваць. Ён лічыў, што мая калекцыя была вельмі прыгожая. Выдатная, сказаў ён. Тады я пачаў нешта падазраваць. Я вырашыў наведацца да яго. Мне ўпершыню падумалася, што я ніколі ў яго ня быў.

Ён падаўся абыякавым да майго раптоўнага візыту і дазволіў увайсці. Мая былая жонка сядзела ў фатэлі з маёй калекцыі. Яна выглядала, як і раней: акуратна прычасаныя валасы, шчырае дэкалтэ, вільготныя, ружовыя губы. Праўда, пахла тут неяк інакш, хоць усё, што я бачыў вакол, было мне добра знаёмым. Тут былі і вітражы, і карціны. Уся мая калекцыя была выстаўленая ў яго кватэры. Кожная рэч.

Спачатку я зъбянтэжыўся. Але потым падумаў, што ў гэтых дваіх, мабыць, лепшыя стасункі з жыцьцём, чым у мяне. Я ветліва развязітаўся і пайшоў.

Празь некалькі месяцаў нашыя шляхі перасекліся зноў. Гэта здарылася на аўкцыёне ў горадзе, куды я патрапіў выпадкова. Я стаяў у апошніх шэрагах і сачыў за некалькімі канкурэнтамі, якія спрабавалі набыць каштоўныя рарытэт. Я ўзяў каталёг. Першае, што я пабачыў, калі разгарнуў яго, быў французскі падлогавы гадзіньнік.

Я зноў прапанаваў сваю цану за яго, і зноў нехта паспрабаваў яе перабіць. Але на гэты раз я заўпарціўся. Цяпер гадзіньнік стаіць у вітальні. Здаецца, ён выглядае трохі самотна са сваім цёмным шкапам на фоне белых сцен. Можа, мне купіць адпаведны фатэль да яго ці крэсла, каб усё было ў адным стылі. Трэба будзе падумаць.

Пераклад Настасці Савік

Сябры

Мы з Мюлерамі жывём па суседзтву, у адным з дамоў на ўскрайне горада. Маклер, празь якога мы куплялі кватэру, казаў, што дом атулены зелянінай, але ён схітраваў. Зялёным было толькі футбольнае поле на другім баку шашы метраў за сто ад дома, а ўсё астатніе навакольле апынулася забудаваным катэджамі й шматпавярховымі дамамі. Але кватэру мы ўсё ж набылі, бо былі знаёмыя зь сям'ёй Мюлераў, якія жылі ў адным з суседніх пад'ездаў і падабаліся нам. Яны мелі траіх дзяцей таго ж узросту, што й нашыя хлопцы, а Франак, так звалі суседа, гэтаксама, як і я, працаваў на пошце.

Мы з жонкаю ня лішне ахвочыя да сяброў. Але з Франакам і ягонай сям'ёю ўсё склалася само сабой, можа таму, што ў нас не паўставала аніякіх проблем ні ў звязку з прыбіраньнем вуліцы перад дамам, ні з пераходным узростам нашых дзяцей. Яны былі сардэчнымі й сяброўскімі людзьмі, як і мы, за тым выняткам, што ім не ставала пачуцьця гумару й шчодрасці. Па чацвяргах мы мелі звычку хадзіць з Франакам гуляць у боўлінг. Некалькі разоў нашыя сем'і разам ездзілі ў адпачынак.

Але паўгода таму я перажыў сапраўдны шок. Я стаяў у чарзе ва ўнівермагу (гэта было адзінае месца, дзе я мог купіць неабходную дэталь да майго парасона). Наперадзе за некалькі чалавек я ўбачыў Франака. А на ягонай таліі трymала сваю цёмнаскурую руку падобна што тайландка. Прыгожая, у чырвоным паліто, якое мне падалося вельмі дарагім. Яны напоўнілі свой вазок да самых краёў. Калі жанчына павярнулася, я заўважыў, што яна была на апошніх месяцах цяжарнасці. Жывот ажно вытыркаўся з-пад паліто. Сытуацыя апынулася настолькі няўмкай, што я схаваўся за паліцай з газэтамі і заставаўся там, пакуль яны не разълічыліся і не пайшлі.

Ужо дома я пачаў думаць, што, можа, абмыліўся. Я зноў пакорпаўся ў сваёй памяці. Ніякага сумненія – гэта быў Франак. Пасьля я паспрабаваў шукаць самыя розныя апраўданні таму, што Франак рабіў ва ўнівермагу так далёка ад дому пад руку з тайландкай. На жаль, гэтаму магло быць толькі адзінае тлумачэнне.

Я вырашыў зайсьці да Мюлераў. У той момант я нават дакладна ня ведаў, што яму скажу, але мне трэба было ўпэўніцца, ці выходзіў ён з дому. Я нават спадзяваўся, што Франак нікуды не адлучаўся. Але ён адсутнічаў. Была субота, а па суботах Франак звычайна хадзіў гуляць у сквош. Так ён, прынамсі, усім казаў. Але цяпер я ведаў іншае. Дома была толькі Франакава жонка. Калі яна адчыніла дзвіверы, я адчуў, як мой твар пачырванеў.

Я прамармытаў нешта наконт наступнага сумеснага барбекю, а затым бегма вярнуўся дамоў. Мне было так няёмка!

Пра ўбачанае я расказаў жонцы. Яна была ў шоку, як і я, хоць звычайна выяўляе ў падобных сытуацыях большую талерантнасць. Можа, яна б і абмежавалася нейкім рэзкім камэнтаром, калі б тая, другая жанчына Франака не была цяжарнай. Неўзабаве Франак, ва ўзросце пяцідзесяці двух год, у чацвёрты раз зробіцца бацькам, а ягоная жонка і ведаць пра гэта ня будзе. Але самым горшым было тое, што ўся адказнасць за будучыню нашых суседзяў і сяброў неспадзеўкі легла на нашыя плечы. Мы ведалі, што адбывалася. Франак вёў падвойнае жыцьцё.

Ганна перабрала ўсе верагодныя сцэнарыі развіцця падзеі. Яна магла б сама расказаць пра ўсё Франакавай жонцы – як жанчына жанчыне.

Я мог бы сустрэцца з Франакам, можа, у наступную сераду ў боўлінг-клубе, і сказаць яму, што ўсё ведаю.

Мы маглі б запрасіць іх абаіх да нас і завесці размову пра стасункі па-за шлюбам. Напрыклад, згадаць банкаўскага службоўца, які меў трох сям'і, пра што даведаліся зусім выпадкова, толькі калі яго малодшая дачка здавала апошнія ўніверситетскія іспыты.

Мы маглі б увогуле нічога ім не казаць. Трымацца думкі, што гэта – ня наш клопат. Але так рабіць было няправільна! Натуральна, двайноге жыцьцё

Франака было нашаю справай. Мы ж ведалі. Як пры гэтым мы маглі надалей сябраваць зь імі? Ганна сказала, што яна ні пры якіх абставінах ня зможа больш зь імі сустракацца. Таємнае жыцьцё Франака назаўжды лягло б ценем на нашыя стасункі. Да таго ж Ганна была перакананая, што Франакавая сям'я мела маральнае права дазнацца, чым ён займаецца, калі сыходзіць з дому. Сытуацыя выглядала небясьпечнай і з фінансавага боку. Франаку ж трэба будзе забясьпечваць тую жанчыну з дзіцём, што рана ці позна адаб'еца на ягонай законнай сям'і, і, верагодна, разбурыць яе.

Нарэшце мы вырашылі адкрыта пагаварыць з Мюлерамі. І ў той самы вечар запрасілі іх да сябе.

Франак аж спалатнеў, пакуль я рассказваў пра тое, што бачыў яго з тайландкай ва ўнівермагу. А ягоная жонка пачала рагатаць. Пасыля і ён сам. Затым рагаталі мы ўсе, але неяк праз сілу. Ня трэба было быць псыхолягам, каб зразумець, як ненатуральна гучаў Франакаў съмех. Зьнянацку зрабілася ціха. Усе маўчалі. Мы, аднак, працягвалі займацца барбекю. Па-ранейшаму заставаліся ў сваіх шэзлонгах на тэрасе. Франак рассказваў пра свой новы спрынклер, а Ганна распачала палітычную дыскусію. Аб адзінаццатай Мюлеры пайшлі да дому. Як мы з Ганнай ні прыслухоўваліся, але за дзьвярыма сваркі не пачулі.

У наступны чацьвер Франака на боўлінгу не было. А ў суботу раніцай ягоны аўтамабіль так і застаўся стаяць каля дома. Такім чынам, гуляць у

сквош ён таксама не паехаў. Ганна сказала, што цяпер, без сумневу, жонка ўвесь час будзе трymаць Франака каля сябе. Ва ўсякім разе, так яна б зрабіла сама. І толькі празь месяц мы пачалі заўважаць, што Мюлеры нас унікаюць. Яны больш не тэлефанавалі нам, а калі выпадкова сустракаліся з намі на запраўцы ці ў прадуктовай краме, былі ветлівыя, але відавочна трымаліся адчужана.

Мы з Ганнай вырашылі высьветліць, у чым тут справа. Я пайшоў да Мюлераў і пазваніў у дзъверы, але мне не адчынілі. Мы паўтарылі спробу яшчэ два разы, аднак вынік быў той самы. Ганна сказала, што зь цягам часу ўсё наладзіцца. У іх жа не было іншых сяброў. Мы павінны даць ім прызвычаіцца да новай сітуацыі. Мінуў яшчэ месяц, і мы стаялі каля іхніх дзъвярэй, на гэты раз з кветкамі ды печывам. Ніхто нам не адчыніў. Мы заўважылі, што Франак зноў пачаў па суботах гуляць у сквош, але ўжо разам з жонкай. На вялікім съяце ў парку, што ладзіцца штогод у жніўні, Мюлеры зьявіліся ў кампаніі іншай сям'і з нашага квартала, зь якой у нас ніколі блізкіх зносін не было. Яны павіталіся, але прайшлі паўз нас. Ганна была агаломшаная. Яна ж заняла месцы за сталом і для іх і цяпер лічыла, што Мюлеры паводзілі сябе проста абразыліва. Яе абурэнне было справядлівым, бо ня мы ж былі вінаватыя ў tym, што Франак займеў сабе жанчыну.

Мы мусілі шукаць новых сяброў і выбралі стающую пару, якая жыла ў шматкватэрным доме насупраць. Ім вельмі падабалася адпачываць у нашым

садзе, а калі мы рассказалі ім пра Мюлераў, яны цалкам падтрымалі нас. Часам мы ездзілі разам на машинах купляць прадукты.

І вось аднойчы я зноў убачыў Франака зь ягонай тайландкай. У tym самым універмагу, як і мінулым разам. Яна была па-ранейшаму прыгожая і апранутая ў тое самае драгое паліто. Яны стаялі перад паліцай з дзіцячым харчаваньнем, а ў вазочку сядзела мілае цёмнаскурае немаўлё і гулялася з бразготкай. Не цырымонячыся, я падбег да іх. Я меў поўнае права атрымаць ад Франака тлумачэнні, а ня толькі “прабач”. Я быў так моцна раззлаваны, што ледзь не наскочыў на іхні вазок. Перада мной стаяў Франк. Ці нехта іншы, хто быў неверагодна падобны на яго. Неверагодна падобны.

Пераклад Вольгі Цывіркі

Выбар Кузака

Начны вецер нагнаў з поўдня жоўтага пяску, і той засыпаў увесь горад. Кузак і ягоныя калегі ў “*Cargo International*” разважалі, адкуль ён мог зьявіцца. Нехта заўважыў, што нічога такога раней не здаралася і што далей усё, напэўна, будзе толькі горш. Некалькі чалавек кіўнулі і задуменна паглядзелі ў акно. Кузак, заняты ў той момант плацяжамі, праверыў тэрмомэтр за акном і згадаў газэтныя здымкі ссушаных палеткаў ды скрыўленых чыгуначных рэек. Сорак градусаў у ценю.

Кузак ніжэй схіліўся над пісьмовым столом, каб унікнуць скразьняку ад кандыцыянэра. Яшчэ мінулым летам ён прасіў перасадзіць яго, і шэф паабяцаў вырашыць праблему. Кузак больш не нагадваў яму пра гэта, хаця, калі лішне згінаўся, яму моцна балела спіна. Увечары Віга памасажуе яго; дарэчы, праз два тыдні ў Лізі пачнуща летнія вакацыі. Набытым за бесцтань старэнъкім легкавіком ён павязе сям'ю на азёры.

Перад абедзенным перапынкам Кузак надзеў пінжак. Як кожную іншую сераду, ён забярэ са школы дачку. Грэцкі, што сядзеў за столом насуп-

раць, стомлена памахаў яму на развітанье. Кузак зачыніў за сабою дзверы і пайшоў, насьвістваючы, калідорам.

Аўтамабіль ён прыпаркаваў у ценю дрэва. Школьны гадзіннік над чырвонаю брамаю паказваў чвэрць на першую; раней за палову Лізі ня зьявіцца. Кузак выбраўся з машины і пайшоў у кавярню Джані на другім баку вуліцы. Асфальт разъмяк і ліп да падэшваў.

Джані прывітаў яго моцным поцікам рукі. Рэзкі італьянскі акцэнт нагадаў Кузаку пра тое, што ён сам паходзіў зь іншай краіны і яго таксама ўспрымалі, магчыма, за чужаніцу, але ён, як і Джані, зрабіў свой выбар. На расчырванелым потным твары італьянца адлюстроўвалася рашучасць дамагчыся лепшага жыцця.

Кузаку ў гэтым пашэнціла.

Школьны аўтобус спыніўся перад кавярняю. Кіроўца ўвайшоў у залю і завёў гаворку пра тое, як людзі млеюць ад съпякоты за рулём і тым самым правакуюць дарожныя здарэньні. Кузак съцепануў плячыма, працягваючы лізаць лімоннае марозіва, і зноў паглядзеў на школьнага гадзінніка. Праз тры хвіліны Ліза мусіць ужо выйсьці. Яна пачне шукаць яго сваймі яснымі блакітнымі вачымі, убачыць ягоную машину крыху зводдаль, а ён сам будзе хавацца ў той час ля ўваходу, за заслонаю з бліскучых пацерак. Восем гадоў таму такой гульні ён нават ня мог сабе ўяўіць.

Віга таксама зъмянілася, калі ў іх нарадзілася дзіця. Яна зрабілася спакайнейшай і больш разъняволенай. Нават яе жахлівыя прысту-пы мігрэні, здавалася, сталі менш далягаць. Ёй толькі трэба яшчэ крышачку часу, і тады яна вывучыць мову. Завядзе сяброў, як ужо зрабілі ён і Лізі. Удзячнасьць, менавіта ўдзячнасьць да Вігі, адчуваў Кузак, а таксама гонар, калі ля бліскучай заслоны падхопліваў Лізі і на руках заносіў у кавярню.

Стрэлкі гадзінніка наблізіліся да паловы на першую. Кіроўца разълічыўся і рушыў да свайго аўтобуса. Джані ў сваім белым фартуху працёр вымыты посуд і расчыніў дзверы. Пасьля пачуўся школьны званок і праз імгненьне выбеглі дзецы.

Праз каляровыя пацеркі заслоны Кузак адразу ж заўважыў Лізіну жоўтую сукенку. Як заўжды, дзяўчынка была сярод першых, хто выбягаў на двор. Яна пачала шукаць яго вачыма, пасьля ўбачыла пад дрэвам легкавік і паглядзела ў бок кавярні. Съмеючыся, Лізі паспяшалася да брамкі па пляцоўцы, засыпанай жвірам, пераскочыла ходнік побач з аўтобусам і выбегла на дарогу.

Яна нават не паспела заўважыць той блакітнай машины, якая падхапіла яе, нібыта бязважкі мячык, і адкінула на другі бок вуліцы. Кузак убачыў, як кіроўца аўтобуса разявіў быў рот, каб закрычаць, але ня крикнуў. Усе дзецы раптам аслупянелі.

Спадарыня Лінд, настаўніца, расштурхала іх і, ма-
хаючы рукамі, выбегла на вуліцу. Кузака заўсёды
раздражняла, што яна пачынае махаць рукамі, калі
лічыць, быццам мае паведаміць нешта важнае.
Нейкі голас запытаў яго аб нечым, але Кузак ня
мог вызначыць, адкуль ён гучаў. Штосьці халоднае
лілося па ягоным твары, а радыё грава напоўніцу.
Толькі тады ён убачыў Лізі, яе ненатуральна сагну-
тую правую нагу, кроў на шчацэ і нябесны блакіт
у вачах.

Кузак радаваўся, што Лізі паклалі ў прахалод-
ным пакоі. Ён мог бачыць, як праз белую прасыціну
праступаюць ейныя худзенькія плечыкі, як ледзь
прыкметна прамалёўваюцца маленькія ножкі. На
шыльдачцы ля ног было напісане імя і дата нара-
джэння: сямнаццатага траўня. Праз два тыдні ёй
споўніцца восем гадоў. Месяц таму яна вывесіла на
лядоўні сьпіс пажаданых падарункаў. Ён ужо купіў
усё, што яна пажадала. Больш за тое, нагледзеў пек-
ную зялёную куртачку, падбітую трусінным футрам.
Для лета яна занадта цёплая – Лізі ня будзе насіць
яе да зімы.

А другой з чвэрцю ён паправіў Лізіну прасы-
цінку і выйшаў з пакою. У калідоры яго абдало
гарачынёю. Джані сядзеў на лаве ў процілеглым
канцы, бяздумна глядзеў у нацёрту да бляску
падлогу і ўвесь час выціраў насоўкаю твар. По-
бач зь ім стаяла мэдсястра й нешта казала. Ку-
зак палічыў, што самым дарэчным будзе пакінуць

іх сам-насам. Подбегам ён прамінуў выпалены траўнік і сеў у аўтобус. Машыну ён пакінуў перад школаю. Каля ягонай канторы ніколі не было цяністых парковак, і вечарам у салёне можна было проста засмажыцца на седале. Заўтра машину ён забіраць ня будзе.

У аўтобусе сядзела дама сталага веку і абмахвалася газэтаю. На сукенцы пад пахамі былі цёмныя плямы. На голых грудзях кіроўцы блішчэў залаты крыж. Ён матлянуўся туды-сюды, калі аўтобус зрабіў рэзкі паварот каля канторы Кузака.

Яго ахінула прыемная прахалода. Грэцкі змахнуў з кашулі драбкі хлеба і пагрозыліва паказаў спачатку на свой гадзіньнік, а пасьля на дзвіверы шэфа. Кузак надзеў пінжак і ўвайшоў. Робэрц, з пачатай бутэлькаю вады ў руцэ, сядзеў на краі пісьмовага стала і нешта нагаворваў на дыктафон. Выявілася, што ён нават не заўважыў спазненія Кузака, а проста хацеў даведацца аб нейкім тавары. Пасьля запытаўся пра сям'ю і паведаміў, што таксама зьбіраецца з дочкамі на азёры.

Неўзабаве перастаў працаваць кандыцыянэр. Офіс так нагрэўся, што на пісьмовых сталах пачалі выгінацца паперы. Робэрц выйшаў з развязаным гальштукам і паведаміў, што рамонтнікі прыйдуть не раней за вечар. Таму, зважаючы на

абставіны, ён дазваляе ўсім ісьці дамоў. А палове на чацьвертую Грэцкі падвёз Кузака да школы, дзе таго ў ценю чакаў легкавік.

Спрынклер перад іхным домам распырскаў ваду па зялёнym траўніку. Калі абмяжуюць карыстаньне вадою, усе намаганьні Вігі будуць марныя. Кузак прыпарковаўся побач з паштоваю скрыняю ля брамкі і замкнуў машыну. Да чаравіка прыліп драбок асфальту. Віга, напэўна, ведае, што з гэтым рабіць.

Праз адчыненае наверсе акно Кузак мог чуць, як яна съпявае. Ён забраў пошту і паклікаў жонку. Яна не чакала яго так рана. Ён патлумачыў, што здарылася з кандыцыянэрам, і паказаў свае чаравікі. Віга паскардзілася на съпякоту і на мрудную пральную машыну, што ўсё яшчэ палошча бялізу. Яны селі на вэрандзе, дзе стаялі чэзлыя кветкі, якія Лізі зьбірала штодня. Кузак пачытаў уголос газэту, перакладаючы жонцы навіны, пакуль тая не паднялася, сказаўшы, што пойдзе назад у спачывальню. Віга мелася выпіць сонных пігулак, каб запабегчы мігрэні. Ён абяцаў яе пабудзіць, як толькі Лізі будзе дома. Зъ лесьвіцы данёсься шоргат ног і адразу за гэтым шоргат жалюзі ў спачывальні.

Побач з Лізіным съпісам на лядоўні вісела таксама цыдулка ад дантыста. 4 траўня, 7:45 – каб не забыцца. Уставаць трэба рана, а Лізі гэтага ня любіць. Съпярша ён завязе яе, а пасля пае-

дзе ў офіс. Можа, яму пашэнціца знайсьці добрую паркоўку. Яны выправяцца яшчэ да таго, як прачнецца Віга.

На кухні вуркатала радыё, у вечаровых навінах нагадвалі пра тое, што трэба ашчаджаць ваду. У Канадзе выкралі сям'ю проста з уласнага дому. Памёр нейкі вядомы мадэльер, а адна амэрыканка перамагала ў забегу на сто мэтраў. Дзіця загінула пад коламі аўтамабіля. Тэмпэратура паветра заўтра ўдзень перавысіць трывцаць восем градусаў. Кузак дастаў зь лядоўні бутэльку піва, перачытаў Лізін сыпіс падарункаў і паслухаў, як сакочуць за вокнамі цвыркуны.

Наступнае раніцы ён на кухонным стале пакінуў цыдулку. Напісаў, што яны пагрэлі съяданак, які быў у лядоўні, і паехалі крыху раней да дантыста. Дарэчы, не працуе тэлефон; ён будзе званіць з канторы, каб яго адрамантавалі.

Кузак знайшоў добрую паркоўку. У ліфце ён сустрэў Грэцкага, якісхапіў яго за рукі і пачаў плацаць, як малое дзіця. На другім паверсе Кузак урэшце здолеў адчапіць ад яго, даў Грэцкаму насоўку і вывеў зь ліфта. Кузак засеў за плацяжы, зь якімі працеваў штодня. Грэцкі ціха размаўляў з астатнімі супрацоўнікамі, а пасля зайшоў у офіс Робэрца, дзе на пэўны час затрымаўся. Кандыцыянэр пачаў працеваць зноў.

Абедаў ён разам з Грэцкім, у сталоўцы, супольнай з кампаніяй, офіс якой мясціўся ў tym жа бу-

дынку. Яны амаль не размаўлялі адзін з адным. За каваю Грэцкі запытаўся, ці не магла б ягоная жонка, Шарлёт, зазірнуць да іх сёньня. Яна хацела пабыць з Вігаю.

Калі Кузак паркаваўся ўвечары перад домам, ён убачыў Вігу, якая ішла вуліцаю ў сваёй найлепшай сукенцы. Яна несла торбу з прадуктамі і ўсъміхалася яму. Віга ўпершыню сама сходзіла ў краму. Ёй было ніякавата, што ён і Лізі паехалі з дому, не пабудзіўши яе. Сёньня яна ўжо ня будзе піць тыя халерныя пігулкі, але ён жа бачыў, што боль, нібы малаток, стукаў у яе галаве.

У доме была прахалода. Кузак падняўся на другі паверх, каб прыняць душ і пераапрануцца. Побач з зубною шчоткаю ляжала скрынка з Вігінымі соннымі пігулкамі. Ён прачытаў засьцярогу на абгортцы. Звычайна яна прыме адну, найбольш дзве пігулкі разам, раствараваючы іх у шклінцы вады ці соку, каб не адчуваць горкага прысмаку. Калі пазней увечары пастукалі ў дзвіверы, Віга ўжо спала на вэрандзе.

Шарлёт прынесла жалобныя кветкі. Яна сказала, што нават уявіць сабе не магла, што жыцьцё можа быць такім жорсткім. Ён правёў яе на кухню і прapanаваў кавы з лусьцікамі. Шарлёт схавала твар у далоні. “Усё пойдзе дымам, – казала яна, – і гэта калі Віга ўрэшце пачала зазна-

ваць посьпехі”. Яна запыталася, у якім цяпер стане Віга. Ён патлумачыў, што ў яе быў прыступ мігрэні і што яна толькі нядаўна заснула. Але Шарлёт, нягледзячы на гэта, хацела зь ёю паразмаўляць. Стрымаць яе было немагчыма. Яна абавязкова жадала патрапіць на вэранду і пачала галасіць, як шалёная, калі ён схапіў яе за шыю. Лепш было пакуль не турбаваць Вігу. Шарлёт мусіць зразумець, што ў Вігі пачнуцца болі, калі яна прачнецца ў гэтай съякоце. Жанчына вырывалася. Ён съціскаў яе ўсё мацней. Ён па-сяброўску ўгаворваў яе, прасіў, пакуль яна не заціхла.

Калі Кузак падняўся са склепу, ён узяў кветкі Шарлёт і глыбока закапаў іх у кампос্যце за домам. Пасьля вымыў посуд.

Праз адчыненае акно даносілася сакатаньне цвыркуноў. Было за чвэрць да восьмае – насьпей час дапамагчы Вігі падняцца ў спачывальню і прыняць таблеткі.

Калі ўжо было цёмна, завітаў Грэцкі. Ён ня мог зразумець, чаму яшчэ не было Шарлёт. Каб пача-каць яе, прысеў зь півам на вэрандзе. Цвыркуны сакаталі, як шалёныя. Пазбавіцца Грэцкага ака-залася зусім няпроста. Утульна ўладкаваўшыся ў фатэлі, ён круціў у сваіх тоўстых пальцах Лізіну ляльку і запэўніваў Кузака, што заўсёды будзе по-бач, калі яму спатрэбіцца дапамога. Альбо калі той

проста захоча паразмаўляць. Ізвыркуны ў садзе, здавалася, зусім яго не турбавалі. Калі Кузак выйшаў па піва, Грэцкі падняўся наверх і спыніўся ў дзъярах спачывальні. Віга кідалася ў съне па пасьцелі. Кузак прычыніў дзъверы.

Зь ёю нічога ня здарыцца, пакуль ён будзе побач.

“Усім будзе лепей крыху паспаць і хоць на час забыцца на ўсё”, – сказаў урэшце Грэцкі.

Віга прачнулася досьвіткам і запыталася пра Лізі. Ён патлумачыў, што дазволіў той застацца на ноч у школьнай сяброўкі, каб яна не перашкаджала Візе. Тая і сапраўды пачувала вельмі слабою. Сэрца, здавалася, тукала зь перапынкамі, а глухі боль уваччу ўзмацняўся з кожным промнем сонца, якое прабівалася скрозь жалюзі. Ён дапамог ёй падняцца, апрануць халат і падтрымаў яе на шляху да да кухні. Пасьля сьняданку яна мусіла патэлефанаваць Лізінай сяброўцы.

Кузак прыгатаваў ёй лусьцікі, якія яна ледзь здолела праглынуць. Ён расказваў ёй пра адпачынак на азёрах і пра тое, што съпёка ў хуткім часе скончыцца. Віга заплюшчыла вочы і забарабаніла пальцамі па слухаўцы.

Якраз перад тым, як яна мусіла патэлефанаваць, ён згатаў моцнай кавы і даў ёй выпіць. Калі яна заснула, ён аднёс яе ў спачывальню. У навінах перадалі, што зноў будзе горача, і ён апусьціў

жалюзі. Пасьля зазваніў тэлефон. Доктар са шпіталю хацеў даведацца, што яны будуць рабіць зь дзіцём. Не пасьпей Кузак пакласыці слухаўку, як патэлефанаваў Грэцкі. Шарлёт усё яшчэ не вярнулася дамоў.

На высокіх зашклёных дзвярах офісу вісеў чорны вянок, прыкрыўшы вялікую літару *C* у слове *Cargo*. Робэрц паклаў руку на ягонае плячо і адвёў убок. Ён прапанаваў Кузаку узяць некалькі вольных дзён і працягнуў запячатаны канвэрт. У “*Cargo International*” лічылі ганаровым абавязкам клапаціцца пра сваіх працаўнікоў. Кузак прыняў канвэрт і пайшоў. На вуліцы да падэшвы чаравіка прыліп асфальт. Пакуль ён стаяў і адскрэбваў падэшву аб бардзюр, дык усё паглядаў на сваё адлюстраванье ў вітрыне, дзе ляжала такая ж зялёная куртачка, якую Лізі мусіла атрымаць на дзень нараджэння.

Лізі ўсьміхалася. Яе маленъкае цельца здавалася халодным пад тонкай прасыцінкай. Ніхто ня бачыў, як ён пакідаў пакой зь дзіцем на руках. У машыне ён паклаў зялённую куртачку побач з дачкою і ўключыў радыё.

Кузак быў у добрым настроі, калі пад'ехаў да сваёй брамы. Паштовая скрыня так нагрэлася, што яе немагчыма было адкрыць. Ранкам ён забыўся ўключыць спрынклер, і траўнік выгарэў. Лізі была ужо цяплейшаю, калі ён даставаў яе з машыны і заносіў у дом, наверх у ейны пакой.

Віга спала. Ён паклаў галаву на яе грудзі і прыслухаўся да сэрца, якое білася ледзь чутна ды няроўна. Яна засталася ляжаць у той самай позе, як ён яе пакінуў – падушка наскролькі прамокла ад сыліны. Потым ён пайшоў да Лізі, якая спачывала на сваім ложку. Ён пацалаваў яе ў лобік, апусьціў крыху ніжэй жалюзі і захінуў шторы. А пасьля пэўны час глядзеў на гэты маленькі сонечны твар. Цяпер ён ужо адчуваў стому і пот па ўсім целе. Цвыркуны пачалі сакатаць зноў, і ён як мага шчыльней закрыў жалюзі. Лёг побач зь Лізі.

Съпёка хутка міне. Праз два тыдні яны выпраўляцца на азёры, дзе можа нават сустрэнуть Робэрца і паедуць разам на экспкурсію. Так яно насамрэч і будзе. Так, як ён абяцаў Візе.

Ён прачнуўся ад галашэння за съянай – Віга стагнала ў паўсуне, скінуўшы з сябе прасьціну, і клікала Лізі. Пасьля зноў съцішылася.

Нават калі Віга была зьнядужаная хваробай, усе яе пытаныні былі толькі пра Лізі. Ён абмыў Вігі халоднаю вадою з-пад крана і пераапрануў у свежую начную сарочку. Яна вярнулася ў пасьцель, а ён растворыў некалькі пігулак у шклянцы вады і даў ёй выпіць.

Калі яна зноў заснула, у дзвіверы пазванілі. Кузак быў упэўнены, што яна не прачнецца ад гэтага, і не пайшоў адчыняць. Пасьля з боку вэранды пачуўся голас Грэцкага. Кузак згадаў, як яны разам сыходзілі з трапа самалёта: ён, Віга, Грэцкі і Шарлёт – кожны са сваёй торбаю і з адным на ўсіх

размоўнікам. Як Віга ўпершыню пабачыла іхны дом і пайшла ў сад. У той момант ён зразумеў, што ўсё будзе добра, толькі каб ён сам вытрымаў.

Неўзабаве ён пачуў, як Грэцкі размаўляе з кімсьці на ганку. Зноў пачуўся званок у дзвіверы. Паліцыянт, у кашулі з закасанымі рукавамі, таптаўся па выпаленым траўніку і глядзеў зынізу на Кузака, які стаяў за апушчанымі фіранкамі. Нехта пагрукаў у дзвіверы, і зазваніў тэлефон. У спачывальні ўрэшце зрабілася прахалодна. Кузак паправіў на Візе прасьціну і пайшоў па Лізі. Тэлефон больш не званіў. Паклаўшы дачку ў руکі Вігі, ён сеў на крэсла побач з ложкам і з палёгкаю адкінуўся на спіну.

Пераклад Вольгі Цывіркі